

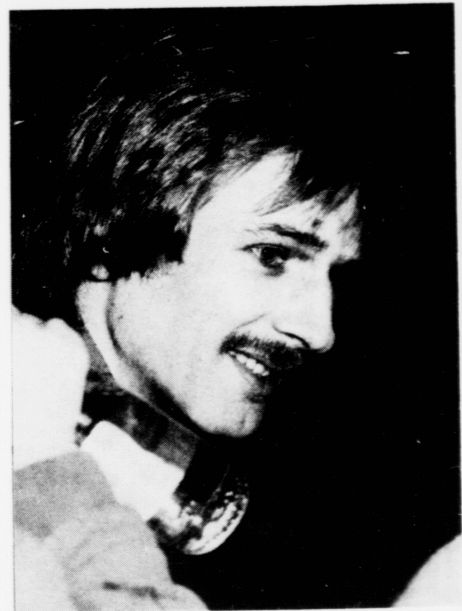
tjak og meiningar

FNU-ari aftaná endurnýtslustevnuna:

Føroyingar fara at stovna nýggjan flokk

— um javnaðar- og tjóðveldisflokkurin í samgonguni ikki veruliga siga frá í teimum ovurhondsstóru náttúru-neyðtøkum, sum teir hava lagt rygg til hesi seinastu árin.

Hetta sigur Kári Thomsen, limur í endurnýtslubólkinum hjá FNU. Hann heldur tað er í tøkum tíma, at javnaðar- og tjóðveldisfólk vísa, hvønn lit tey veruliga hava, tá tað snýr seg um at verja okkara náttúruumhvørvi.

Kári Thomsen: — Vit mugu til at skipa fyri endurnýtslu av burturkastinum

Fyri göðum átta árum síðani fór IRF í gongd við arbeiðinum, hvørs endamála var at virka fyri, at brútturkast og annað órudd bleiv beint burtur. Ongantið funnu IRF granskararnir hetta heilaga stað, ið nevntist **burtur**. Við einari elligamlari teknifróði um brenning og nógvum umhugsni hjá landsstýrismanninum í kommunumálum, Niels Paula Danielsen, eydnaðist at finna hetta stað, nevniliga Hagaleiti í Leirvík. Brútturast vóru góðar 2 mill. krónur til kanningararbeiðið, og niðurstøðan var brenniavnur.

Upplýsing og kanningar

Eingin upplýsing hevur verið frá IRF um rusk-málið. Og tað hava fólk kunnað seg við viðurskiftini í øðrum norðanlondum, tí her varð arbeiðt annarleiðis við rusksurninginum. Høvuðstátturin var ENDURNÝTSLA. Og hevði hetta nógvur fyrimunir í mun til ta gomlu brenningina. Ferð aftan á ferð var í dagbløðum og heilt einstøkum sjónvarpssendingum vist á, hvat hendi innan hetta mál aðrastaðni. Men IRF lætst ikki um vón.

Tessvegna fór arbeiðsbólkur í FNU í gongd við at skipa fyri upplýsingum endurnýtslu. Hetta arbeiðið tók uml. eitt ár, og má sigast, at væl eydnaðist. Arbeiðið er sum so ikki liðugt enn. Nú skulu kanningar gerast av nøgd og innihaldi í ruskinum í

Føroyum, og royndir setast í verk við innsavnan av pørtum av ruskinum. Hetta skal so geva eina ábending um, hvussu vit skulu halda okkum í mun til burturbeining av ruskinum í framtíðini.

Fyristur

Nógv áhugavert varð ført fram av fyristrahaldrarunum. Finnur Lützen segði m.a., at roknast má við, at rottur, ið jú altíð finnst har, ið rusk er, nú fóru at koma til m.a. Sandoy og Nólsoy. Hetta er sera harmiligt, tí rottan legst eftir lunda og eggum og heidafugli, og eisini er hon smittuberari. Hetta hava sandoyingar neyvan hugsað um før at verða avleiðingin av limaskapinum í IRF.

Eisini bleiv vist á ta vistfrøðiliga ringrásina, ið er grundarlagið hjá okkum menniskjum og øllum livandi verum.

90% kunnu nýttast aftur

Áhugavert var at hoyra teir útlendsku lutakararnar. Eitt vóru teir á einum máli um, og tað var, at ruskið skuldi skiljast, aðrenn nakað víðari varð gjørt við tað. Onkur helt, at ikki var gjørligt at sleppa heilt undan brenning, men var treytin tá, at einki vandamikil rusk var í brenningini. Annar visti á, at endurnýtsluparturin var upp ímóti 90% av rusknøgðini, og tá átti eithvørt annað at verðið

gjørt við restina, møguleiga deponering uttanlands.

Tað vandamikla ruskið er serstakliga battariir, brotin termometur, evnarfrøðisligir lögir av nógvum slag, plastikk og gummí, impregneraður víður og matleivdir.

Tað vandamikla stendst av, at brenningin framleiðir klorgass, frá m.a. matleivdum, og dioxin og svául, og eisini seyra restir av kyksilvuri og øðrum tungmetallum frá øskuduganum niður á helluna og verða víðari ferd við regnvatninum út í firðirnar. Haðani fara evnini víðari út í føðiketuna, og fáa vit menniskju tey vandamiklu evnini í okkum, tá vit t.d. eta fisk og skeljadjór. Eiturevnini leggjast á graslendi og fara gjøgnum mjólkina og kjötið í líkam okkara.

Vitloysi

Uppá fyrispurning um neyðugt var við tveimum brennistøðum, nú Tórshavnar kommuna hevði eina klára at taka í nýtslu, helt Anton Elmlund frá endurnýtslufyrirtekuni Gendan fyri, at tað var vitloysi út yvir øll landamørk. Aðrastaðni royndu myndugleikarnir at sleppa undan brennistøðum, og so ætla vit at byggja tvær fyri góðar 150 milliónir. Ótrúligt, so framskygdur okkara verkfrøingar og politikarar eru í hesum háteknologiska samfelagi.

Nei, vit skulu heldur lagað okkum til eina endurnýtsluskipan og taka

upp samstarv við feløg, myndugleikar og persónar, ið liggja inni við týðningarmiklum upplýsingum og stórum royndum innan rusksurningin.

Anton Elmlund sópaði IRF ætlanina av bórðinum við at leggja fram konkreta ætlan/skipan fyri, hvussu vit kundu gjørt. Eitt kanningararbeiði kostar góðar 100 túsund krónur, og skitsan til eina alternativa ruskskipan varð mett til uml. 600 túsund. Skipanin ella sjálvur projektið kostar fyri alt landið uml. 20 mill. krónur, og fer raksturinn at liggja á uml. 6 mill. um árið. Altso góðar 21 mill. krónur fyri at fáa eina loysn á ruskskipuleikunum. Hetta læt seg gera at fáa í lag innan fyri 2 ár.

Tað lættasta at byrja við er at savna alt pappir og papp saman. Húsarhaldini eiga at bunta dagbløð og tilíkt reint pappir saman og leggja tað út til ruskskativíð, ella pappirskonteynar, ið settur er til t.d. 10-20 húski. Tað sama kann gerast við glas, jarn og metall. Eftir er so matleivdir og annað livrunnið evni saman við plastikki og beinleiðis vandamiklum ruski, sum t.d. battari o.t. Her skulu vit brúka tvey ruskskilet. Eitt til livrunnin evni og eitt til restina. Tað livrunna evnið er her sera áhugavert, tí vit kunnu framleiða methan-gass, hita og allarbestu tóðini. Um vit ikki vilja tað, letur seg gera at tyrra á skynsaman hátt.

Dentur varð lagdur á, at restruskið skal vera reinskað áðrenn tað

verður lagt í rusksposan. Hetta er fyri at lætta um skiljingina av innihaldinum, ið m.a. vil vera tómar dósir, plastikkbjálving og onnur tilíkt evni.

Innsavning

Vit skulu hava eina skipan av rusksinsavningini við serútbúnum bilum og konteynarum. Vit skulu fáa í lag avtalur við apotek, handlar og virki, ið fáast við vandamikil evni, um móttøku av brúttum lutum og evnum. Vit skulu fremja skipanir á teim náttúrliga avmarkaðu økinum, sum t.d. Suðuroy, Sandoy, Vágar o.s.fr. og byggja móttøkuhøll til endurnýtslutilfar. Í Suðuroy hevði t.d. ligið væl fyri at havt felags stað við Drelnes. Her er stórt øki tókt, og liggur væl fyri at avskipa til endurnýtslulivri í øllum norðanlondum.

Eisini skal stórt upplýsingararbeiði gerast um rusk, og hvussu fólk á besta hátt eru við til at fáa skipanina at virka.

Hugsu vit longri fram í tíðina, eigur okkara idnaður og vøruframleiðsla at leggja seg eftir tí, at vøurnar skulu kunna brúkast aftur í víðari framleiðslu. Vegna meriutreiðslur í eia 'broyting í framleiðsluháttinum má roknast við, at framleiðararnir verða trekir til endurnýtslulögur, og mugu vit tí leggja trýst á og krevja av politikarunum, at teir gera greitt, hvør leiðin er, at bann kann setast, um fram-

leiðslan ikki verður lögð um.

Tibetur eru vit ikki við í EEC, og ger tað at vit í dag, um vit vilja tað, kunnu steðga øllum innflutningi av t.d. teim túsundtals brennivinskassunum, ið dálka okkara umhvørvi í stóran mun.

Politikkur og svik

At enda eigur at nevntast, at um javnaðar- og tjóðveldisflokkurin í samgonguni ikki veruliga siga frá í teimum ovurhondsstóru náttúruneyðtøkum, sum teir hava lagt rygg til hesi seinastu árin, so skulu teir rokna við, at vit fáa ein nýggjan flokk, ið ikki ætlar at umsita og geva eftir fyri trýsti frá peningamonnum og øðrum, ið renna ørindi fyri hesar spekulantar. Føroyska arbeidarafjöldin hevur merkt, hvør ið skipar stýrið í lótu, og ivaleyst eru heilt nógvir veljarar, ið kenna seg vónsviknar ferð eftir ferð, og fara at ivast stórliga, um tað yvirhøvur er nakar flokkur á tingi, ið stendur við síni orð. So nú er í tøkum tíma, at javnaðar- og tjóðveldisfólk vísa, hvønn lit tey hava, um bert eitt vet av trúverðigheit er eftir í teimum.

Kári T.